

OSLOMET

VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

«Alenetiltak» i barnevernet

Kartlegging av omfang og tilbud

DAG ELLINGSEN & TONJE GUNDERSEN

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

«Alenetiltak» i barnevernet

Kartlegging av omfang og tilbud

Dag Ellingsen
Tonje Gundersen

Velferdsforskningsinstituttet NOVA
Notat 1/2022

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) er fra 1. januar 2014 et forskningsinstitutt ved Senter for velferds- og arbeidslivsforskning (SVA) på OsloMet – storbyuniversitetet (tidl. Høgskolen i Oslo og Akershus).

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferdssamfunnets tiltak og tjenester.

© Velferdsforskningsinstituttet NOVA

OsloMet – storbyuniversitetet 2022

ISBN (trykt utgave)

ISBN (elektronisk utgave) 978-82-7894-799-9

ISSN 0808-5013 (trykt)

ISSN 1893-9503 (online)

Desktop: Toril Sandnes
Trykk: Byråservice

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

NOVA, OsloMet

Stensberggata 26 · Postboks 4, St. Olavs plass, 0130 Oslo

Telefon: 67 23 50 00

Nettadresse: www.oslomet.no/om/nova

Forord

Denne delstudien inngår som en del av prosjektet «Barn i enetiltak og rustiltak i barnevernet» (2020–2023) som er finansiert av Barne-, ungdoms- og familie-direktoratet. Gjennomføringen av selve datainnsamlingen er gjort med assistanse fra Maria Køber Guldvik i Menon. Siri Berg Tveito ved NOVA har oppdatert listen over barnevernsinstitusjoner i Norge og gått igjennom alle adressene slik at undersøkelsen kunne stiles til rett person. En stor takk til disse to som har beredt grunnen for de resultatene som foreligger.

Dag Ellingsen ved Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet har gjennomført analysene av tallmaterialet, og har sammen med Tonje Gundersen forfattet notatet. Cecilie Basberg Neumann ved Institutt for sosialfag ved OsloMet har vært kvalitetssikrer på notatet.

Tonje Gundersen
Prosjektleder

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag.....	5
1 Innledning: Barn som bor alene på institusjon utover 6 uker.....	8
2 Datagrunnlag og metode.....	11
2.1 Frafallsanalyse/representativitet.....	11
3 Resultater.....	13
3.1 Antall aleneboere.....	13
3.2 Alder.....	14
3.3 Kjønn.....	14
3.4 Problembeskrivelse.....	15
3.5 Lovhjemmel.....	18
3.6 Hva mener barna/ungdommene om å bo alene?.....	18
3.7 Samarbeid og kommunikasjon med barnevernet og andre instanser	19
3.8 Lengde på oppholdet hittil.....	21
3.9 Besluttet lengde eller vedtak om insititusjonsplassering og planene fremover.....	22
3.10 Tilbudet til aleneboerne.....	23
3.11 Eierskapsformer.....	24
3.12 Institusjonenes formål.....	24
3.13 Region.....	25
3.14 Døgnpris, innkjøpsordning og turnus for plasseringen.....	25
3.15 Rettighetsforskriften.....	26
3.16 Handlingsplaner.....	26
Litteratur.....	27

Sammendrag

I dette notatet har vi undersøkt forekomsten av barn og unge som har bodd eller bor alene på en institusjon, og hvor oppholdet har vart mer enn 6 uker. Vi vil i det følgende kalle dem «aleneboere», til forskjell fra der det er besluttet enetiltak. Beslutningen om enetiltak skal være særskilt begrunnet og nødvendig for ivaretagelse av det enkelte barns omsorg og sikketheter, mens situasjonen som aleneboer i utgangspunktet reflekterer en mer midlertidig «vente og se»-tilnærming knyttet til vurderinger av behovene til konkrete barn. Surveyen som ligger til grunn for notatet er en del av en større studie om bruk av enetiltak og rustiltak i barnevernet. Siden vi startet studien har bruken av enetiltak gått kraftig tilbake i alle barnevernets regioner (Ellingsen og Gundersen, 2020). Vi antar dette skyldes det sterke fokuset på de problematiske sidene ved bruk av enetiltak (Barneombudet, 2020; Prop. 133L (2020-2021), kap. 5). Det vi imidlertid har fanget opp i den kvalitative delen av studien er at en del barn bor alene på institusjoner som er godkjent for flere enn ett barn. Vi legger derfor til grunn, og i motsetning til rapporten *Kartlegging av enetiltak i Bufetat* (Bufetat 2017), at barn som bor alene i institusjon i over 6 uker bør vies spesiell oppmerksomhet, blant annet fordi det kan se ut som at barn som bor alene har likhetstrekk med barn som for få år siden ble plassert i enetiltak.

I surveyen som danner kunnskapsgrunnlaget for dette notatet har vi derfor undersøkt: Hvor mange er det i denne gruppen «aleneboere»? Hva kjennetegner disse barna og ungdommene? Hva kjennetegner institusjonene og institusjonsoppholdene? Kilden til kunnskap om dette er her i hovedsak vår survey rettet mot alle landets institusjoner,¹ en undersøkelse som fikk en svarprosent på nær 70, det vil si at representanter for 92 av 138 institusjoner har respondert. Der det er mulig har vi også søkt å sammenligne med egne og andres data om barn og unge på enetiltak, i det det kan synes som om de to tiltaksformene har noe mer til felles enn antatt. Vi vil framheve følgende funn:

Antall aleneboere: Det er vesentlig flere som har vært aleneboere i de tre første kvartalene av 2021 enn det var barn og unge på enetiltak i 2020. Et nokså grovt estimat tilsier at rundt 100 barn og unge har vært eller er aleneboere på måletidspunktet, for ett år siden var antallet på enetiltak 45 barn og unge.

Alder: Hovedtyngden av barna er i alderen 16-18 år, fulgt av de som er i de yngre tenårene. Åtte av totalt 54 barn var 12 år eller yngre. Denne gruppen av yngre beboere ble ikke funnet i studien av enetiltak fra 2020.

Kjønn: Det er en tydelig overvekt av gutter, noe man også finner i flere undersøkelser av dem som er på enetiltak.

Årsak: Hvorfor bor barna og ungdommene alene? De fire hyppigst forekommende svarene handler om barnet/ungdommens egne behov, samt andres behov for å ikke bo sammen med den aktuelle personen. I mer enn seks

¹ Unntatt Oslo kommunes egne institusjoner

av ti av sakene oppgis det en eller flere mer praktiske årsaker til at barna eller ungdommene er blitt aleneboere (manglende inntak av andre barn, medboer har flyttet ut, finner ingen som «matcher»). Denne gruppen inneholder imidlertid et flertall av saker der barna/ungdommene har flere og mer «substansielle» årsaker til at de bor alene.

Problembeskrivelse: Aleneboerne er en belastet gruppe. Nær sju av ti av de som bor alene oppgis å ha «relasjons- og tilknytningsproblematikk». Over fire av ti har kommet med trusler og har utagerende atferd, inkludert skadelig seksuell atferd, noe lavere andeler har omfattende psykiske problemer eller atferds- og rusproblemer. De fleste har flere utfordringer. Respondentene som svarer på vegne av institusjonen i denne surveyen, oppfatter i majoriteten av tilfellene at alenetiltaket har bidratt positivt til barnet/ungdommens utvikling. Halvparten av barna/ungdommen er plassert etter barnevernlovens paragraf 4-12 (omsorgsovertagelse), mens to av ti er plassert uten eget samtykke (paragraf 4-24 og 4-25)

Tilfredshet: Respondentene på institusjonene forteller også at mer enn seks av ti barn/unge var enige i beslutningen om å bo alene, og nær sju av ti var i stor eller svært stor grad tilfredse med å bo alene.

Samarbeid: Institusjonen samarbeidet i over tre av fire tilfeller med det kommunale barnevernet i avgjørelsen om at barnet skulle bo alene. I mer enn fire av ti av tilfellene var barnet/ungdommen selv med i beslutningen, mens foreldrene sjeldnere ble involvert. Kvaliteten på informasjonen man fikk om barnet i forkant av plasseringen blir i mer enn åtte av ti tilfeller karakterisert som god eller meget god, og stemte i større eller mindre grad med institusjonens seinere erfaringer med barnet/ungdommen. Den vanligste negative erfaringen var at informasjonen underkommuniserte barnas problemomfang. Alle institusjonene med aleneboere forteller om et samarbeid med kommunalt barnevern under oppholdet (vanligvis hver 14. dag), ni av ti har også samarbeidet med Bufetat, psykisk helsevern og skole.

Lengde på opphold: Godt over halvparten (57 prosent) av de unge har bodd et halvt år eller mindre alene (og de fleste herav har bodd 3 måneder eller kortere), mens 14 prosent har bodd alene mellom et halvt og ett år. Den nest største enkeltkategorien (28 prosent) er de som har bodd lenger enn 12 måneder alene. For 24 av barna/ungdommene kan institusjonen angi hvor mye lenger de venter at aleneoppholdet skal vare, og i snitt forventer de rundt et halvår til.

Tilbud: Mer enn tre av fire aleneboere (76 prosent) har fått tilbud om ordinær skolegang, mens 9 prosent har fått tilbud om skole på institusjonen. Andelene som har fått tilbud om fritidsaktiviteter (73 prosent), psykolog/PPT/BUP (67 prosent) og lege (66 prosent) er også relativt høye. Skoletilbudet blir benyttet i et betydelig omfang av rundt halvparten av aleneboerne, mens oppslutningen om fritidsaktiviteter og psykolog/PPT/BUP er mindre hyppig.

Institusjonene: Blant de 43 institusjonene som har hatt en eller flere aleneboere, er 35 av dem private. 22 av disse er kommersielle og 13 er ideelle. De fleste institusjoner med aleneboere er omsorgsinstitusjoner. Det er institusjoner med aleneboere i alle Bufetats regioner - med flest i Øst. Oslo kommunes egne institusjoner er ikke inkludert i materialet.

Kostnader: Gjennomsnittsprisen per døgn for de 48 institusjonene der dette er oppgitt er 18 250 kroner. Variasjonen er stor (mellom 6 700 kroner og 31 000 kroner), og 20 av plasseringene har en døgnpris på 20 000 kroner og mer. Kostnadsnivået er lavere enn det vi fant for enetiltakene i 2020. Nær åtte av ti plasser er anskaffet som enkeltkjøp.

Arbeidsform: I over 80 prosent av tilfellene har man en medleverordning. Gjennomsnittlig er det 7-8 personer som er involverte i den daglige omsorgen for beboerne, men variasjonen er stor (fra 1 til 20 involverte)

Rettigheter: Ni av ti aleneboere har gjennomgått rettighetsforskriften sammen med en ansatt, og i omtrent like mange tilfeller har institusjonen utarbeidet handlingsplaner sammen med barna/ungdommene.

I sum finner vi forholdsvis mange aleneboere som bor relativt lenge alene uten at det er fattet en beslutning om enetiltak. Mange av dem har omfattende atferdsproblemer og smerteuttrykk. Dette synes bekymringsfullt fra blant annet et rettssikkerhetssynspunkt.

1 Innledning: Barn som bor alene på institusjon utover 6 uker

Som ledd i forskningsprosjektet «Barn i enetiltak og rustiltak i barnevernet», som er finansiert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, har forskningsgruppen som ledes fra NOVA, gjennomført en survey til alle landets barnevernsinstitusjoner for å kartlegge antallet barn som har bodd alene utover seks uker i perioden 1. januar til oktober 2021. Resultatene fra denne kartleggingen rapporteres her.

Siden vi startet studien, har bruken av enetiltak gått kraftig tilbake i alle barnevernets regioner (Ellingsen og Gundersen, 2020). Vi antar dette skyldes det sterke fokuset på de problematiske sidene ved bruk av enetiltak (Barneombudet, 2020; Prop. 133L (2020-2021), kap. 5). Det vi imidlertid har fanget opp i den kvalitative delen av studien er at en del barn bor alene på institusjoner som er godkjent for flere enn ett barn. Vi legger derfor til grunn, og i motsetning til rapporten *Kartlegging av enetiltak i Bufetat* (Bufetat 2017), at barn som bor alene i institusjon i over 6 uker bør vies spesiell oppmerksomhet, blant annet fordi det kan se ut som at barn som bor alene har likhetstrekk med barn som for få år siden ble plassert i enetiltak.

I forskningsprosjektet har vi også intervjuet representanter fra alle landets Bufetat-regioner og Barne- og familieetaten i Oslo. Vi har intervjuet mellom 1-4 personer i hver region og i Oslo, alt etter hvordan ansvaret for plassering er organisert. Ved en inkurie ble ikke respondenter fra Oslo kommunes egne institusjoner kontaktet i spørreskjemaundersøkelsen. I den minst befolkede regionen er det en person som har ansvaret og oversikt, mens arbeidet er inndelt i ulike ansvarsområder i de større regionene og vi har intervjuet alle de som har tildelt et ansvarsområde. I tillegg har vi intervjuet flere beboere på institusjoner. Dette kvalitative materialet fra intervjuene utgjør et «bakteppe» i forhold til de mer kvantitative inntrykkene fra spørreskjemaundersøkelsen. Noen få ganger blir de nevnt eksplisitt.

Målet er at alle barn (0-18 år) som har behov for en omsorgsbasis i regi av barnevernet skal bo i fosterhjem dersom de ikke kan bo hos sine biologiske foreldre. For en del barn og unge er ikke fosterhjem aktuelt av ulike grunner, og de bor derfor på barnevernsinstitusjon. En barnevernsinstitusjon kan drives av det offentlige eller av private ideelle eller kommersielle aktører. Antallet barn som bor på barnevernsinstitusjon varierer vanligvis mellom 3-8 barn. Det er et uttalt mål at barn ikke skal bo alene som det eneste barnet på en institusjon.² Den viktigste grunnen som oppgis i vår studie er at barn trenger sosial trening og fellesskap med andre barn, og at barnet vil oppleve seg isolert dersom det bare er sammen

² https://www.bufdir.no/barnevern/tiltak_i_barnevernet/barnevernsinstitusjoner/

med voksne miljøterapeuter. I noen tilfeller må imidlertid dette målet fravikes. Da som regel etter en beslutningen om enetiltak, ut fra hensyn til det enkeltes barns omsorg, sikkerhet og trygghet. Det er imidlertid også noen barn som bor alene over lengre tid uten at enetiltak er blitt besluttet. Dette kan ha ulike årsaker, for eksempel vansker med å omgås andre barn, kapasitet, lavt inntak av andre barn, nærhetsprinsippet m.m. Når det i disse tilfellene ikke fattes en beslutning om enetiltak, kan dette handle om at barnets behov for å bo alene ansees som et midlertidig behov, eller at institusjonen ikke finner andre barn som kan være gode medbeboere sammen med det spesifikke barnet.

Det som kommer frem gjennom de kvalitative intervjuene våre, er at mange er skeptiske til enetiltak, og at det har vært en stor nedgang i bruk av dette tiltaket i nær alle regioner. Parallelt med dette synes «alenetiltak» å bli vurdert som et godt alternativ til unge som av ulike grunner ikke bør, kan eller ønsker å bo sammen med andre barn for en kortere eller lengre periode. Noen uttrykker en prinsipiell skepsis til at barn skal bo alene, men ser allikevel at dette kan være et godt alternativ i perioder for enkelte barn.

Det er flere grunner som oppgis for at barn kan bli boende alene utover seks uker. Noen barn blir boende alene fordi de er den første som flytter inn på institusjonen, og det tar lenger tid enn planlagt å få inn flere barn. Det å plassere barn sammen kan ofte være et møysommelig arbeid, barna skal matche. Det vil si at man kan måtte ta hensyn til blant annet problematikk, alder og/eller kjønn før man flytter barn sammen. Noen barn blir boende alene etter at de som de har bodd sammen med har flyttet ut, og det tar tid å finne nye som matcher. Andre blir flyttet inn i et tiltak alene, og det blir gjort løpende vurderinger om de kan flytte sammen med andre. Andre igjen flyttes først sammen med andre, men på grunn av problembelastning flyttes de etter en stund alene. Grunnen kan da være at de enten anses å være til fare for seg selv eller andre, eller de har store psykiske utfordringer som gjør at de ikke vurderes å kunne bo sammen med andre. En del unge rapporterer å selv ha et ønske om å bo alene uten andre ungdommer.

Uansett årsak til at barn og unge blir boende alene, og særlig når oppholdet blir langvarig, er det viktig å ha en løpende oversikt over hvor mange som bor i institusjon på denne måten, og hva som karakteriserer dem. De resultatene som rapporteres i dette notatet, baserer seg som nevnt på en spørreundersøkelse til alle landets barnevernsinstitusjoner, unntatt Oslo kommunes egne institusjoner. Undersøkelsen hadde som mål å fremskaffe en oversikt over hvor mange av institusjonene som har hatt barn boende alene utover seks uker frem til oktober i løpet av 2021. Notatet gir kunnskap om kjennetegn ved institusjonen og barna som har bodd på institusjonen ut over seks uker. De som har hatt barn boende over seks uker fikk spørsmål om hvor mange dette gjaldt, og ble bedt om å gi mer detaljert informasjon om de to siste tilfellene, dersom de hadde hatt mer enn ett barn boende utover seks uker. Denne undersøkelsen omhandler altså barn og unge som har bodd alene på en institusjon i 6 uker eller mer, og uten at det er

fattet en beslutning om enetiltak. I det følgende vil gruppen omtales som «aleneboere».

2 Datagrunnlag og metode

Vi sendte en spørreskjemaundersøkelse (Questback) til alle registrerte institusjoner i landet, det vil si 138. Utgangspunktet har vært Bufetats oversikt, der Oslo kommunes egne institusjoner ikke er inkludert. Surveyen var i felt i oktober/november 2021. Vi foretok to purringer, og la vekt på å få med også de informantene som ikke hadde «aleneboere». Surveyen ble sendt til lederne av institusjonene. I surveyen ba vi om opplysninger om institusjonen generelt og mer spesielt om de barna og ungdommene som faller innenfor gruppen av de som i en periode på over 6 uker har bodd alene. De fleste av spørsmålene har prekodete svaralternativer, men vi har også flere åpne spørsmål der respondentene kan utdype sine erfaringer. Disse har blitt hyppig og omfattende benyttet av mange respondenter, og har gitt oss interessant og mer kvalitativt orientert empiri. Noen av svarene er imidlertid av en slik karakter at de ikke kan gjengis direkte fordi de ville gitt muligheten til identifikasjon av barnet eller ungdommen. Den samme forsiktigheten må vi utøve i behandlingen av det mer kvantitative materialet, og her må vi være forsiktige med særlig å omtale mindre grupper.

Svarprosenten endte på 68, det vil si at 92 institusjoner har svart, hvorav noen også har rapportert om barn og unge på enetiltak - som vi skal se. Dette regner vi som et godt resultat i dagens «surveytrette» offentlighet, og særlig fordi utfyllingen av skjemaet kan ha vært tidkrevende for mange av institusjonene som har eller har hatt flere aleneboende i løpet av 2021. Surveyen om enetiltak utført høsten 2020 hadde til sammenligning en svarprosent på under 30 (Ellingsen og Gundersen 2021).

2.1 Frafallsanalyse/representativitet

Man kan tenke seg at institusjoner i prinsippet kan la være å svare av to grunner, som begge kan påvirke beregningen av det totale omfanget av aleneboere: Man er ikke i den situasjonen at man har hatt barn eller unge boende så lenge alene som i 6 uker i løpet av inneværende år, og oppfatter undersøkelsen som irrelevant. Eller man har hatt ett eller flere barn/unge som har eller har hatt et slikt opphold, og opplever det som for krevende å skulle svare på et slikt spørreskjema. Det kan skyldes at man føler å måtte bruke for mye tid på det, og/eller kanskje opplever spørsmålene som ubehagelige.

Den første typen frafall («angår ikke oss») har vi prøvd å unngå i høyest mulig grad, ved at vi under purringene skrev til informantene at de som ikke hadde hatt barn eller unge boende alene mer enn 6 uker ville kunne besvare undersøkelsen svært raskt. Vi har da også fått mange svar (49) fra institusjoner som ikke har hatt barn eller unge i «vår kategori».

Den andre typen frafall er det vanskeligere å uttale seg om, men et gjennomgående inntrykk både fra denne kvantitative undersøkelsen og forskergruppens kvalitative tilnærminger til institusjonene, er et klart ønske om å svare på våre spørsmål. Dog er svarene i surveyen ofte mer positive enn man har opplevd i andre undersøkelser (se for eksempel Barneombudet 2020), noe som *kan* tyde på at vi har et frafall av institusjoner som har aleneboende med mindre gunstige forløp i løpet av oppholdet.

Det kvantitative materialet har vært underlagt en enkel analyse med programmet SPSS. Prosjektet er vurdert av NSD og gjennomføres i i tråd med OsloMet sine interne retningslinjer for informasjonssikkerhet.

3 Resultater

3.1 Antall aleneboere

Det er 48 av institusjonene som rapporterer at de har hatt aleneboere «hittil i 2021», det vil si per oktober 2021. 29 av dem hadde hatt én aleneboer, 9 hadde hatt to aleneboere, mens 10 hadde hatt tre eller flere. Samlet har man oppgitt 90 aleneboende barn eller unge. Dette er før vi ekskluderer de 13 barna/ungdommene som var på enetiltak.

Tabell 1. Institusjoner etter antall oppgitte aleneboere (hvorav noen på enetiltak). N = 92

Antall beboere	Antall institusjoner	I prosent av alle institusjoner
Ingen	44	48
En	29	32
To	9	10
Tre eller flere	10	11
Sum	92	101

Dette er på den ene siden å anse som et minimumsantall aleneboere. Hvis vi antar at de 92 institusjonene vi har fått svar fra er representative for alle institusjonene, vil gjennomsnittsinstitusjonen – inkludert de som ikke har hatt barn eller unge på slike opphold, ha hatt snaut ett -1- slikt opphold i løpet av de tre første kvartalene i 2021. Legger vi til de som ikke har svart (43 institusjoner) vil vi slik samlet få rundt 130 aleneopphold (90 + 40).

På den annen side må vi trekke fra noen institusjoner som har rapportert om aleneboende som faktisk er på enetiltak, samlet er dette 13 barn eller unge. Som et grovt estimat kan man anta at mer enn 100 barn eller unge hadde bodd alene mer enn 6 uker i de tre første kvartalene i 2021 uten at det foreligger en beslutning om enetiltak. De 13 barna og ungdommene som oppgis å være på enetiltak synes som en feilrapportering, og vil i det følgende holdes utenfor analysen.

Vi har opplysninger om totalt 54 aleneboere (etter at de på enetiltak er ekskludert), idet vi ba institusjonene om å rapportere om kun de to siste oppholdene hvis de hadde hatt flere enn to aleneboere.

3.2 Alder

Tabell 2. Aleneboere etter aldersgruppe. N = 54

Aldersgruppe	Antall aleneboere	I prosent av alle aleneboere
12 år og yngre	8	15
13-15 år	9	17
16-18 år	32	59
Over 18 år	5	9
Sum	54	100

Av de 54 barna var hovedtyngden i alderen 16-18 år (32 personer), fulgt av de som er i de yngre tenårene (13-15 år, totalt 9 personer). Bare 5 var over 18 år, mens 8 var 12 år eller yngre.

Denne gruppen av yngre beboere ble ikke funnet i studien av enetiltak fra 2020 (Ellingsen og Gundersen 2021). Gruppen er liten og kan derfor ikke beskrives i særlig detalj av hensyn til anonymiteten. Det er store variasjoner mellom disse åtte barna. Noen bor alene av mer praktiske årsaker, og i flere andre tilfeller handler det om barn som ikke kan bo sammen med andre pga store smerteuttrykk. Noen har kortere opphold, andre svært langvarige. De har psykiske skader som gjør det vanskelig å bo sammen med andre, både mht deres eget velvære og fordi de skaper utrygghet for andre barn som også har vanskelige opplevelser i sitt liv. Dette fremgår både av kommentarene i spørreskjemaet og gjennom intervjuer med barn og ansatte i institusjonene og i kommunalt og statlig barnevern. I de fleste tilfellene oppgir institusjonene at barna selv ønsker og trives med å bo alene, og at de profiterer på aleneoppholdet.

3.3 Kjønn

Av de 54 barna var 31 gutter og 23 jenter. Dette er en overvekt av gutter (63 prosent) som ligger litt under hva man finner i de nyeste undersøkelsene av de som bor i enetiltak (Ellingsen og Gundersen 2021, Drange og Hernæs 2020).

3.4 Problembeskrivelse

Hvilke årsaker oppgir institusjonene til at barna bor alene? Det var anledning til å oppgi flere svar.

Tabell 3. Oppgitte årsaker til at barnet/ungdommen bor alene. Rangert rekkefølge etter forekomst av svar. Flere svar mulige. N = 54

Årsak	Antall	Prosent
Bor alene av hensyn til trygghet/trivsel for andre barn	21	39
Det er vurdert at barnet/ungdommen har godt av å bo en tid alene før det flytter inn andre	21	39
Bor alene av hensyn til trivsel for barnet/ungdommen selv	20	37
Det er vurdert at barnet/ungdommen har best av å bo alene	20	37
Lavt inntak av andre barn/unge	19	35
Barnet/ungdommen bor alene fordi vi ikke har funnet en god match	18	33
Barnet/ungdommen ønsker å bo alene	13	24
Den/de barnet/ungdommen bodde sammen med har flyttet og det har ennå ikke kommet inn noen flere	10	19
Annet	2	4
Vet ikke	0	0

De fire hyppigst forekommende svarene handler om barnet/ungdommens egne behov, samt andres behov for å ikke bo sammen med den aktuelle personen: Nær 40 prosent oppgir at barna bor alene av hensyn til trygghet og trivsel for andre barn. En nesten like høy andel bor alene av hensyn til egen trivsel og trygghet. Nær 40 prosent er aleneboere fordi de trenger det en periode i starten av oppholdet, og en nesten like høy andel fordi «det er vurdert» at de har det best som aleneboere. I tillegg kommer nær 25 prosent som selv ønsker det.

Noen svar er mer pragmatiske eller peker på mer praktiske årsaker: Det er «lavt inntak av andre» (35 prosent), den barnet bodde sammen med har flyttet (nær 20 prosent) og man har ikke funnet en passende «match» (33 prosent). Det som er viktig å ha in mente er at disse kategoriene ikke er gjensidig utelukkende. Vi kan altså ikke slå sammen de tre «mer pragmatiske» kategoriene og si at totalt 47 barn og unge bor alene av praktiske grunner. Det er derimot vanlig å angi to av denne typen begrunnelser for hvert enkelt barn eller ungdom. Dette gjelder i 14 av sakene, og dermed er det 33 barn og unge som har en eller flere slike «praktiske» forklaringer på hvorfor de bor alene. Det betyr imidlertid ikke at institusjonene oppfatter det slik at det ikke er andre grunner til at de skal bo alene. Av de 33 barn/unge der en eller to praktiske forklaringer oppgis som grunn til at de bor alene, er det bare i 14 tilfeller at kun pragmatiske grunner oppgis som

årsak til at de bor alene. De øvrige 19 har alle en eller flere tilleggsforklaringer av mer «substansiell» karakter, for eksempel er det slik at åtte av disse 19 bor alene av hensyn til andres trivsel og trygghet.

Videre er det mange av de øvrige beskrivelsene av disse barna eller ungdommene som kan tyde på at det kan være et reelt problem å finne «medboer» til dem, fordi de er oppgitt å ha omfattende psykiske problemer, rusproblematikk, atferdsproblematikk og vansker med relasjon/tilknytning.

At denne gruppen som er plassert av mer praktiske årsaker er til dels ganske belastet, gjenspeiler seg også i lengden på oppholdet hittil: 12 av dem har korte opphold (1-3 mnd.), mens det på den annen side er 10 som har opphold som har vart lenger enn 12 måneder. Dog er det slik at barna/ungdommene som «bare» har praktiske årsaker gjennomgående har kortest opphold.

Tabell 4. Problembeskrivelse som barnet/ungdommen omfattes av. Flere svar mulige. Rangert rekkefølge etter forekomst av svar. N = 54

Problembeskrivelse	Antall	Prosent
Relasjons- og tilknytningsproblematikk	37	69
Trusler og utagerende atferd, inkludert skadelig seksuell atferd	24	44
Omfattende psykiske problemer	20	37
Omfattende atferds- og rusproblemer	19	35
Omfattende selvskading, inkludert suicidforsøk	10	19
Lettere psykisk utviklingshemning	3	6
Annet	4	7

Vi har også spurt institusjonene om hvilke problembeskrivelser som dekker de barna og ungdommene som bor alene, og også her er flere svar mulige. Det er en beskrivelse som særlig går igjen: Nær sju av ti av de som bor alene oppgis å ha «relasjons- og tilknytningsproblematikk». Over fire av ti har kommet med trusler og har utagerende atferd, inkludert skadelig seksuell atferd. Her er overvekten av gutter tydeligere enn for aleneboere totalt. Over en tredel oppgis å ha omfattende atferds- og rusproblemer, og en litt høyere andel har omfattende psykiske problemer. Klart færre har problemer med selvskading og suicidforsøk eller har lettere psykisk utviklingshemning. Mange av aleneboerne oppgis å ha flere problemer, det vanligste er å ha to eller tre avkryssinger.

Som oppfølging til dette spørsmålet ba vi respondentene svare med egne ord om de mente at tiltaket hadde bidratt til å redusere barnas problemer.

Blant de 54 svarene, forteller majoriteten at tiltaket har bidratt positivt til barnets utvikling, men at barnet i mange tilfeller fremdeles har behov for støtte og oppmuntring. Det som går igjen i beskrivelsene er økt evne til selvregulering og

at de har færre «problematiske smerteuttrykk»³ som selvskading, suicidalforsøk og utagering overfor andre barn og personale. Noen beskriver også redusert kriminalitet og rusbruk, og flere skriver at barna har gjenopptatt eller økt sitt skolenærvær mens de har bodd alene.

I tillegg til disse beskrivelsene skriver flere at barnet har økt sin evne til å ta imot omsorg og knytte seg til personalet, og at de oftere setter ord på hvordan de har det eller kan spørre om ting de lurte på, og slik sett kan få hjelp fra personalet til å forstå egne smerteuttrykk og til å øke forståelsen om sin egen situasjon. Som en skriver: «personalet kommer lettere i dialog med ungdommen om vanskelige temaer».

En side ved det å bo alene er at barna ikke blir påvirket av andre ungdommer. Dette poenget er det flere som skriver om i sine kommentarer, for eksempel: «barnet er roligere og henger seg i mindre grad på eldre ungdom med utfordrende adferd». Det er også noen som kommenterer at barna ønsker å bo uten andre barn for tett på seg, fordi de lett lar seg påvirke av andre ungdommers destruktive atferd. En ungdom vi intervjuet i den kvalitative delen av denne studien fortalte for eksempel at hun bodde alene fordi andre ungdommers selvskading utartet til en konkurranse om hvem som kunne kutte dypest. Noen av barna har bodd alene selv om dette ikke har vært planlagt. I noen av kommentarene fremgår det en vurdering av at barna har hatt godt av å bo alene en periode, men at det deretter ble ansett som mest hensiktsmessig at barnet flyttet sammen med andre barn.

Det er også et par kommentarer som går på at barnet ikke har profitert på å bo alene. I det ene tilfellet ble tiltaket avsluttet. I det andre tilfellet fremgår det at barnet reagerte negativt når det bodde alene, og fikk det bedre når det flyttet andre ungdommer inn.

Av kommentarene går det derfor frem at respondentene i overveiende grad mener at de barna de har hatt boende alene i kortere eller lengre tid har hatt en god utvikling under oppholdet.

³ Uttrykkene «smerteuttrykk» og «problematiske smerteuttrykk» hos barn og ungdom refererer til den tenkingen om barns handlinger som ligger til grunn for traumebevisst omsorg (Gustumhagen et al, 2017). Framfor å omtale barnas handlinger som utagering snakker man om smerteuttrykk. Dette er ment å markere at barnets handlinger ikke skal forstås løst fra barnets situasjon og traumer, men snarere som et forsøk fra barnets side på å kommunisere smerte. Ved at miljøterapeutene er bevisste på dette, tenker en seg at de også lettere vil komme på sporet av å hjelpe barnet til å se og forstå hva som kan være grunnene til at barnet driver med selvskading, utøver vold mot seg selv eller andre osv.

3.5 Lovhjemmel

Tabell 5. Paragraf i barnevernloven som barnet/ungdommen er plassert etter. N = 54

Paragraf	Antall	Prosent
§ 4-12	27	50
§ 4-24	10	19
§ 4-26	7	13
Annen	10	19
Sum	54	101

Halvparten (50 prosent) av de som bor alene er plassert på institusjon etter barnevernlovens 4-12, omsorgsovertagelse, mens 19 prosent er plassert etter samme lovs paragraf 4-24, det vil si at de er plassert eller holdt tilbake i institusjon uten eget samtykke. I tillegg kommer 13 prosent som er i institusjon etter lovens paragraf 4-26, det vil si at barnet eller ungdommen er holdt tilbake i institusjon etter eget samtykke.

For 19 prosent (10 barn/unge) er det krysset av for «annen» paragraf. I ni av tilfellene er dette paragraf 4-4, 6. ledd (frivillig plassering utenfor hjemmet som hjelpetiltak), mens det siste tilfellet gjelder paragraf 4-25 (midlertidig vedtak etter paragraf 4-24).

3.6 Hva mener barna/ungdommene om å bo alene?

Tabell 6. Var barnet/ungdommen enig i beslutningen om å bo alene? N = 54

Svar	Antall	Prosent
Ja	33	61
Nei	11	20
Vet ikke	10	19
Sum	54	100

Her har vi svar fra alle 54 plasseringene. Respondentene svarer at mer enn seks av ti av aleneboere har vært enige i beslutningen, to av ti er rapportert å være uenige i beslutningen om at de skal bo alene, mens man for de øvrige er usikker.

Tabell 7. I hvilken grad barnet/ungdommen selv er tilfreds med å bo alene. N = 54

Grad av tilfredshet	Antall	Prosent
Svært stor grad	11	20
Stor grad	26	48
I noen grad	13	24
I liten grad	1	2
I svært liten grad	0	0
Vet ikke	3	6
Sum	54	100

Nær sju av ti av de som bor alene rapporteres å være i stor eller svært stor grad tilfreds med å bo alene. Mer enn to av ti er i noen grad tilfredse, og bare en av 54 aleneboere omtales som i liten grad tilfreds med å bo alene. For de øvrige vet man ikke.

Det er selvfølgelig et åpent spørsmål i hvilken grad svarene gjengitt i tabellene 6 og 7 er direkte uttrykk for hva de som bor alene oppfatter, eller om det er et mer indirekte uttrykk formidlet gjennom de som svarer for institusjonene.

Tabell 8. Hvem som var involverte i beslutningen om at barnet/ungdommen skulle bo alene. Flere svar mulig. N = 54

Involverte i beslutningen	Antall	Prosent
Kommunalt barnevern	41	76
Foreldre	16	30
Barnet/ungdommen	23	43
Institusjonentok vurderingen på egen hånd	10	19
Andre	30	56
Vet ikke	2	4

Vi har også spurt om hvem som var involvert i beslutningen om at barnet/ungdommen skulle bo alene. Det kommunale barnevernet var involvert i over tre av fire avgjørelser, i mer enn fire av ti tilfeller var barnet eller ungdommen selv involvert, mens foreldrene sjeldnere hadde et ord med i laget. Svarkategorien «andre» er stor, og Bufetat er hyppig nevnt her.

3.7 Samarbeid og kommunikasjon med barnevernet og andre instanser

Tabell 9. Kvaliteten på informasjonen man fikk i forkant av plasseringen. N = 54

Kvalitet	Antall	Prosent
Meget god	13	24
God	31	57
Mindre god	8	15
Ingen informasjon	0	0
Vet ikke	2	4
Sum	54	100

Kvaliteten på informasjonen man fikk i forkant av plasseringen blir i mer enn åtte av ti tilfeller beskrevet som god eller meget god. Når vi spør om denne informasjonen stemte med institusjonens seinere erfaringer, deler respondentene seg i to tilnærmet like store grupper: Rundt halvparten svarer ja, den andre halvparten svarer «til en viss grad». I bare to tilfeller svarer man nei på samsvar mellom forhåndsinformasjon og egne erfaringer.

De som svarte at de til en viss grad eller helt var uenige om at forhåndsinformasjonen stemte med deres erfaringer med barnet ble bedt om å utdype hva dette handlet om.

Blant de 22 som har svart var den vanligste kommentaren at informasjonen underkommuniserte barnas problemomfang. Dette handler om manglende informasjon om alvorlighetsgraden i risikoatferd, for eksempel tidligere alvorlige hendelser og bakgrunnen for disse (vold mot andre barn og personalet, negativ seksuell eksponering), grad av selvskading, rusbruk, men også om mer alvorlig tilknytningsproblematikk og psykisk uhelse. Noen rapporterer også om forskjellige beskrivelser av barnet fra ulike parter, for eksempel familie og barnevern. Samtidig er det noen som kommenterer hvordan de på tross av slike forhold har fått til et godt tilbud på grunn av godt samarbeid med andre parter, som Bufetat, kommunalt barnevern og skole.

Tabell 10. Faglige instanser man har samarbeidet med mens barnet/ungdommen bodde alene. Flere svar mulig. N = 54

Faglig instans	Antall	Prosent
Bufetat	49	91
Kommunalt barnevern	54	100
Psykisk helsevern	49	91
Skole	49	91
Ingen	0	0
Andre	19	35
Vet ikke	0	0

Vi har spurt hvilke faglige instanser institusjonene har samarbeidet med mens barnet/ungdommen har bodd alene. Alle institusjonene rapporterer for alle aleneboerne at de har samarbeidet med kommunalt barnevern. Ni av ti har samarbeidet med Bufetat⁴ og skole, og en like høy andel har samarbeidet med psykisk helsevern.

Rundt 20 prosent har kontakt med det kommunale barnevernet en gang i uken, litt flere har kontakt en gang i måneden, mens det vanligste (over 40 prosent) er å ha kontakt hver 14. dag. Bare i rundt 5 prosent av tilfellene er kontakten sjeldnere enn en gang i måneden.

⁴ De mest nærliggende samarbeidspartnerne her er de som er ansvarlige for plassering og/eller oppfølging.

3.8 Lengde på oppholdet hittil

Tabell 11. Hvor lenge barnet/ungdommen har bodd alene hittil. N = 54

Lengde	Antall	Prosent
1-3 mnd.	18	33
4-6 mnd.	13	24
7-9 mnd.	4	7
10-12 mnd.	4	7
Lenger enn 12 mnd.	15	28
Vet ikke	0	0
Sum	54	99

Godt over halvparten (57 prosent) av de unge har bodd et halvt år eller mindre alene (og de fleste herav har bodd 3 måneder eller kortere), mens 14 prosent har bodd alene mellom et halvt og ett år. Den nest største enkeltkategorien (28 prosent) er de som har bodd lenger enn 12 måneder.

Vi har et utdypende spørsmål med frie svaralternativer etter dette spørsmålet, og spørsmålet gikk til dem som hadde svart mer enn 12 måneder: «Vennligst utdyp hvor lenge barnet/ungdommen har bodd alene og hvorfor».

Det var åtte ungdommer som ble omtalt i de utfyllende svarene. En begrunnelse som oppgis er at barna har «sterke smerteuttrykk», da i form av selvskading, psykisk sykdom og/eller utagering overfor andre beboere, og at det derfor er best at de bor alene. Noen oppgis å ha behov for skjerming fra andre barn som kan gjøre dem urolige og at de blir lett aktivert, andre igjen oppgis å være utagerende, og at de skaper en utrygg bosituasjon for seg selv og andre. Noen oppgis også å ha omfattende omsorgsbehov på grunn av sammensatt problematikk, for noen inkluderer dette utviklingshemming. Flere av begrunnelsene inneholder flere av disse momentene og er til dels overlappende.

3.9 Besluttet lengde eller vedtak om institusjonsplassering og planene fremover

Tabell 12. Besluttet eller vedtatt lengde på plasseringen.⁵ N = 54

Lengde	Antall	Prosent
1-6 mnd.	5	9
7-12 mnd.	21	39
12-18 mnd.	12	22
Lenger enn 18 mnd.	13	24
Usikkert, løpende vurdering	3	6
Sum	54	100

Hvor lenge det er besluttet eller fattet et vedtak om at barnet/ungdommen skal bo på institusjon er angitt for nesten alle aleneboerne. For knapt halvparten av dem er det besluttet eller fattet et vedtak om at de skal bo på institusjon ett år eller mindre (de aller fleste over et halvt år). For den andre knappe halvparten er det besluttet eller fattet et vedtak som er lengre enn ett år, og for flertall av disse igjen at de skal bo på institusjon lenger enn halvannet år.

Respondentene fikk spørsmål om hvor lenge det var forventet at barnet skulle bo alene fremover. Det er 24 av barna/ungdommene der institusjonen kan angi hvor lenge de regner med at oppholdet alene skal vare. De forventer i snitt at oppholdet vil vare rundt et halvår til, men flere oppgir at dette kan være et minimumsanslag. I tillegg kommer 13 barn/unge der institusjonen er usikker, for det meste fordi det vil avhenge av utviklingen for den som bor alene. Videre er flere opphold avsluttet. 18 av institusjonene utdyper sitt svar med en lengre tidshorisont; det var 10 som anga et forventet opphold på inntil 2 år, seks som oppga et forventet opphold på 2,5 til 5 år, mens det i ett tilfelle opplyses om lengre botid alene.

Det er interessant hva som skjer etter at aleneboeren slutter å bo alene. Vår opprinnelige antagelse var at de fleste som bodde alene mer enn 6 uker ikke hadde annet enn mer kortvarige aleneopphold. Det er stort sett ikke tilfellet, som vi har sett, og dette er et interessant funn i seg selv. Dermed har vi få informasjon om avsluttede forhold, de fleste pågår fremdeles idet man rapporterer. Vi antok også at aleneboerne ville «gli over» i enetiltak og innenfor den samme institusjonen. Det viser seg også å være sjelden forekommende.

Totalt er det 15 av barna/ungdommene som ikke lenger bor alene på rapporteringstidspunktet. Når de aleneboende i vårt materiale avslutter situasjonen som aleneboende, skyldes det ofte at de kommer over i en annen institusjon, flytter til hjemkommunen mm. Om de også der fortsetter å bo alene,

⁵ Ved en inkurie har vi her angitt to kategorier vedtakslengde som ikke er gjensidig utelukkende. Vi kan ikke se at dette influerer resultatet i betydelig grad.

er uklart. I noen andre tilfeller slutter de å bo alene fordi de har funnet andre å bo sammen med på samme institusjon, eller de flytter ut fordi de fyller 18 år. I noen tilfeller rapporteres det også at man gradvis tar barnet eller ungdommen inn i ordninger der de har tettere kontakt med barn/unge som kan bo på en annen avdeling på samme institusjon, at de får kontakter gjennom skole, fritidsaktivitet e.l.

3.10 Tilbudet til aleneboerne

Tabell 13. Tilbud gitt til aleneboerne. Flere svar mulig. N = 54

Tilbud	Antall	Prosent
Skole på institusjonen	5	9
Ordinært skoletilbud	41	76
Arbeid	19	35
Fritidsaktiviteter	39	72
Psykolog/PPT/BUP	37	55
Lege	34	63
Annet	8	15
Vet ikke	0	0

Mer enn tre av fire aleneboere (76 prosent) har fått tilbud om ordinær skolegang, mens 9 prosent har fått tilbud om skole på institusjonen. Over 70 prosent har også tilbud om fritidsaktiviteter. Noe over halvparten (55 prosent) har tilbud om psykolog/PPT/BUP, og noen flere har fått et tilbud om lege (63 prosent). Langt mindre vanlig er det å få tilbud om arbeid, 35 prosent har fått dette.

Vi har også spurt om i hvilken grad tilbudene ble benyttet. For skole og arbeid er det rundt halvparten som oppgir at tilbudet blir benyttet i et betydelig omfang (stor og svært stor grad). På den andre siden er det rundt to av ti som i liten eller svært liten grad benytter seg av disse tilbudene.

Oppslutningen om fritidsaktivitetene er noe mindre (rundt fire av ti i et betydelig omfang), og enda mindre brukt er tilbudet om psykiske helsetjenester der kun tre av ti er hyppige brukere.

3.11 Eierskapsformer

Tabell 14. Antallet institusjoner med og uten aleneboere etter eierskapsform. N = 92

Eierskapsform	Ingen aleneboere	En aleneboer	To aleneboere	Tre eller flere aleneboere	Sum
Statlig	33	6	1	1	41
Kommunal	1	0	0	0	1
Privat ideell	9	7	6	0	22
Privat kommersiell	6	15	2	5	28
Sum	49	28	9	6	92

De private institusjonene i vårt materiale har oftest aleneboere. Blant de 28 institusjonene som svarer at de har hatt ett barn boende alene, er 22 institusjoner private (hvorav 15 er kommersielle). Blant de ni som har hatt to barn boende er åtte private (hvorav to er kommersielle), og blant de seks med tre eller flere er fem private (og alle fem er kommersielle).

Private institusjoner – og særlig de kommersielle – dominerer i enda høyere grad i undersøkelsen av enetiltak i 2020 (Ellingsen og Gundersen 2021).

3.12 Institusjonenes formål

Institusjonenes formål eller målgruppe kan i samsvar med Bufetats fagsystem BiRK inndeles i fire kategorier:

F1 Akutt

F2 Omsorg barn under 13 år

F3 Omsorg

F4 Atferd lav, Atferd høy og Rus.

Tabell 15. Institusjonens målgruppe etter antall aleneboere. Flere svar mulige. Antall. N = 92

Mål-gruppe	Ingen aleneboere	En aleneboer	To aleneboere	Tre eller flere aleneboere	Sum
F1 Akutt	14	4	1	2	21
F2 Omsorg for barn under 13 år	4	2	2	3	11
F3 Omsorg	32	23	7	5	67
F4 Atferd lav, Atferd høy, Rus	6	7	5	1	19

Kategorien F3 omsorg er dominerende i institusjonsbildet (nær tre av fire blant alle respondentene), og det gjelder også for aleneboerne, der denne typen institusjon er svakt overrepresentert. Kategori F4 Atferd høy og Atferd lav er noe klarere overrepresentert, mens F1 Akutt er klart underrepresentert. Hver institusjon kan ha flere formål eller målgrupper.

3.13 Region

Tabell 16. Institusjonens regionplassering etter antall aleneboere. Antall. N = 92

Region	Ingen aleneboere	En aleneboer	To aleneboere	Tre eller flere aleneboere	Sum
Øst	10	12	2	1	25
Sør	11	4	1	2	18
Vest	12	4	5	0	21
Midt	10	6	0	2	18
Nord	6	2	1	1	10
Sum	49	28	9	6	92

Alle regionene i Bufetat har institusjoner med aleneboende. Øst har 15 institusjoner med aleneboende, deretter kommer Vest (ni institusjoner med aleneboende), Midt (åtte slike institusjoner) og Sør (sju), mens Nord har fire. Dette resultatet skiller seg fra bruken av enetiltak i 2020, der Øst var klart mer dominerende (Ellingsen og Gundersen 2021). Oslo kommunes egne institusjoner er som tidligere nevnt ikke inkludert i vårt materiale.

3.14 Døgnpris, innkjøpsordning og turnus for plasseringen

Gjennomsnittsprisen for de 48 oppholdene der kostnaden er oppgitt er på 18 250 kroner, men variasjonen er stor. Laveste kostnad er drøyt 6 700 kroner, høyeste er 31 000, og de fleste plasseringene (over 40) koster over 10 000 kroner per døgn. 20 av plasseringene har en døgnpris på 20 000 kroner og over. Kostnadsnivået er lavere enn det som ble rapportert for enetiltakene i 2020 (med en gjennomsnittspris litt over 22 000) (Ellingsen og Gundersen 2021).

Nær 80 prosent av plassene ble anskaffet som enkeltkjøp, mens rundt 20 prosent ble innkjøpt etter en avtale. I analysen av enetiltak i 2020 (Ellingsen og Gundersen 2021) fant vi en enda tydeligere overvekt av enkeltkjøp.

Vi har spurt hva slags turnusordning som er tilknyttet plasseringen, og i over 80 prosent av tilfellene har man en medleverordning⁶. Dette bildet harmonerer med hva vi fant i 2020 for enetiltakene.

⁶ Nærmere om hva medlever innebærer, er beskrevet i forskrift <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-06-24-686>

Vi spør også hvor mange personer som er tilknyttet institusjonen som deltar i den daglige omsorgen for aleneboeren. Gjennomsnittet for plasseringene er 7-8 personer, med en variasjon fra 1 til 20 involverte personer. Det vanligste er at seks personer er involverte. Bildet er om lag det samme som vi fant for enetiltakene i 2020 (Ellingsen og Gundersen 2021).

3.15 Rettighetsforskriften

I spørreskjemaet stilte vi spørsmål til respondentene om rettighetsforskriften var gjennomgått med barnet. For 49 (91%) av barna er rettighetsforskriften gjennomgått, mens den er påbegynt med fire barn. For ett barn oppgis det at man ikke vet hva som er gjort på dette punktet.

3.16 Handlingsplaner

På spørsmål om handlingsplaner er utarbeidet i samarbeid med barna, så svarte 48 (89%) at de hadde gjort dette, mens det var påbegynt, men ikke gjennomført, for fire av barna, og respondentene svarte nei for ett barn.

3.17 Noen avsluttende betraktninger

Det er relativt mange unge som bor alene på institusjon, sett i forhold til antallet som var på enetiltak i 2020. Mange av dem bor også ganske lenge alene, og de har en del fellestrekk med betydelige problembelastninger og ved at det er overvekt av gutter. Det er interessant å reflektere over i hvilken grad det er forskjeller og likheter mellom aleneboerne og unge som er på enetiltak. Det er også et interessant spørsmål om det at gruppa med aleneboere er så vidt stor, og bor alene så vidt lenge, innebærer at en ikke ubetydelig andel av aleneboerne de facto er i mye av den samme situasjonen som de som er på enetiltak.

Det er et klart politisk ønske om å redusere antallet på enetiltak. Da er det problematisk at det samtidig finnes så mange som er i en «enetiltakliknende» situasjon uten at det er fattet en formelt beslutning. Alternativt kan vi vri perspektivet og spørre om det ikke er slik at det faktisk er godt over hundre barn og unge (enetiltak og alenetiltak) som år om annet har et behov for å bo alene over en viss tid, og som reflekterer at vi har en gruppe unge hvis utfordringer er så omfattende at de kanskje bør bo alene i det minste i en periode. Slik kan institusjonene tenkes å stå i en situasjon der de opplever å ha barn og unge som har behov for å bo alene, men styrer unna enetiltak fordi det er politisk uønsket. Dermed kan det skje en tilsøring av at enetiltak er riktig tiltak for enkelte unge med store utfordringer. Samtidig kan det bli slik at samtaler om hva enkelte unge trenger, som i fagmiljøene og overfor tilsynsmyndighetene bør være transparente og kunne underlegges kritikk, unndras nettopp dette.

Litteratur

Barneombudet (2020). «De tror vi er shitkids». Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon – 2020.

Bufetat (2017). «Kartlegging av enetiltak». Barne- ungdoms- og familieetaten. Region Sør.

Drange, N. og Ø.M. Hernæs (2020). «Kvantitativ beskrivelse av institusjonspopulasjonen». Rapport 3/2020. Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning.

Ellingsen, D. og T. Gundersen (2021). «Enetiltak. Kartlegging av tiltak og bruk av tvang.». NOVA Notat nr. 2/21. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet.

Gustumhaugen, K., Steinkopf, H., Dønnestad, E. (2017). Miljøterapeuten. Mennesket som metode i miljøterapi. Oslo: Universitetsforlaget.

Prop. 133 L (2020–2021). Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven. Barne- og familiedepartementet.